

Nem rehabilitálták a nácikkal kollaboráló Nobel-díjast

2009 augusztus 16. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [0](#)

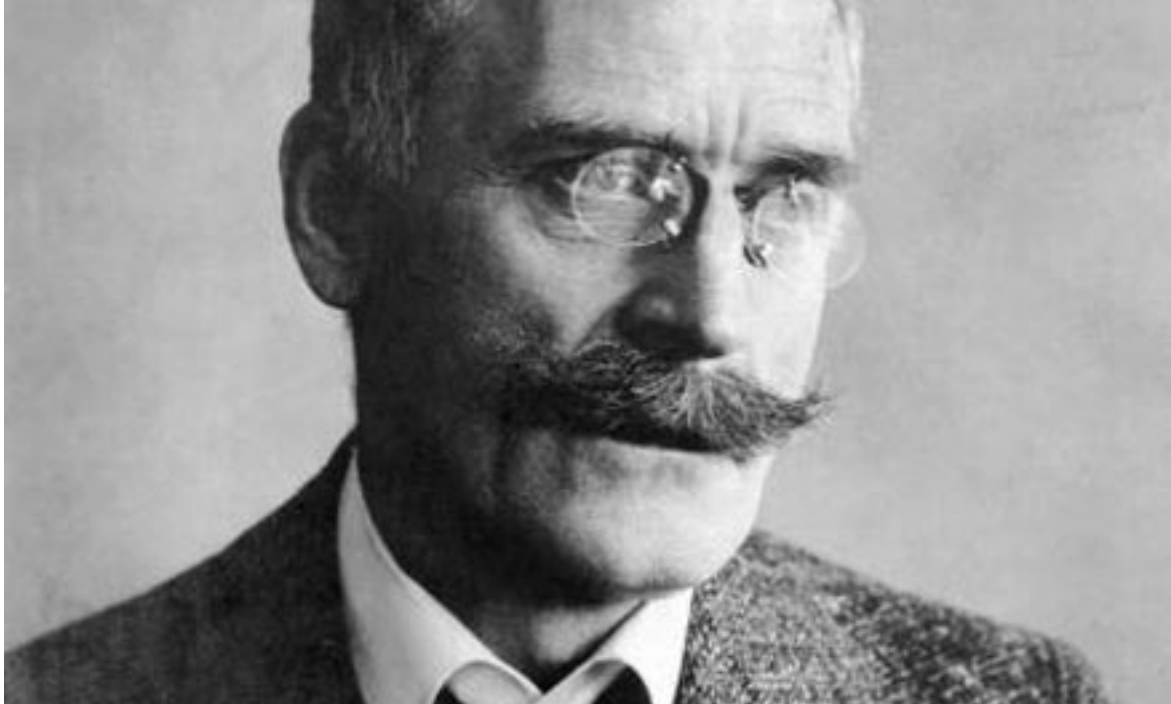
Még nincs értékelve

Mérték

Knud Hamsun a világirodalom egyik legellentmondásosabb alakja: bár írói tevékenységéért 1920-ban Nobel-díjat kapott, hazájában ma mégis második világháborús tevékenysége, és a nácikat istení? munkái miatt gy?lölik.

Norvégia ünnepel, ám Knut Hamsun megítélése a mai napig ellentétes: egyesek szerint a világirodalom egyik legjelentősebb alakja, míg mások egy saját országát eláruló vénembert látnak benne. Művei ezért hiányoznak a könyvesboltokból - annak ellenére, hogy a mai napig az ország egyik nemzetközileg is elismert írója.

Hamsun szülővárosa, Hamarøy azonban a múlt héten rendezvénysorozattal, szemináriumokkal és kiállításokkal emlékezett a híres író születésének 150. évfordulójára. Ennek nyitányaként került sor az első Knut Hamsun múzeum felavatására: az ünnepeken Mette-Marit koronahercegné és Trond Giske kulturális miniszter is részt vettek. Ezzel párhuzamosan készül a szerző egyik munkájából írt musical is, és emellett arcképe egy nemrég megjelent bélyegre is felkerült.

Az intézmény megnyitását azonban közel 15 évnyi megfeszített munka előzte meg: az épületet Steven Holl amerikai építész 1996-ban tervezte, ám a kormányzat csak 2007-re teremtette elő az építéshez szükséges pénzt. A pénzügyi nehézségeket főként a politikai aggályok okozták: ehhez ugyanis arra volt szükség, hogy már csak a híres íróra emlékezzenek és megbocsássonak az árulóknak.

Sokan a mai napig nem felejtik: Baruch Tenenbaum, a Nemzetközi Raoul Wallenberg Alapítvány egyik alapítója nyílt levélben tiltakozott a kormányzatnál a lépés ellen, mondván: egy kollaboráns életére nem illendő nyíltan emlékezni. Szerint a férfi bűnös volt, és felmerül a kérdés: mi a fontosabb, az művészet vagy az adott személy élete. Szerinte ilyen érveléssel Hitler is csak egy festék volt. Az érvelés persze nem feltétlen igaz, hiszen Hitler nem volt túl jó festék, Hamsun azonban a világirodalom legnagyobbjai közé tartozik. André Gide Dosztojevszkijjal helyezte párba, míg Isaac Bashevis Singer egyenesen a modern irodalom atyjának nevezte.

Hamsun 1859. augusztus 4-én Knut Pedersenként látta meg a napvilágot, a Hamsun nevet annak a falucskának nevéből kölcsönözte, ahol meglehetősen dolgozó gyerekkorát töltötte. Kilenc és tizennégy éves kora között kereskedőként dolgozott, majd csaknem két évtizedes vándorútra indult, volt boltos, házaló, rakodómunkás, cipészinas, tanító, s közben kisebb írásait is megjelentette. Élt Amerikában, majd 1888-tól Koppenhágában, ahol megírta első valóban jelentős művét, az Éhséget, amely igazi irodalmi szenzáció volt. A siker nyomán élete is gyökeresen megváltozott: a nyomor világából az irodalmi, társasági élet fényébe emelkedett. Élt Párizsban és Münchenben, első feleségével pedig Finnországban is, s szüntelen írt. A házasság 1906-ban válással végződött, Hamsun újránősült, második felesége, Marie Andersen színésznő 23 évvel volt fiatalabb férjénél, viharos kapcsolatukból négy gyermek született.

1917-ben jelent meg Az anyaföld áldása című regénye, amely Thomas Mann szerint "a végletes kifinomultság és a sepike egyszerűség keveréke". A műért 1920-ban megkapta az irodalmi Nobel-díjat. Az Oslo-fjord mellett kastélyt és birtokot vásárolt, amelyen mintagazdaságot rendezett be. Az írást sem hanyagolta el, erről tanúskodik August-trilógiája (August, A világ vándora, Az élet megy tovább), majd utolsó regénye, A kör bezárul. 70. születésnapján az egész világirodalom ünnepelte.

1940-től, Norvégia német megszállásától 1945 májusáig azonban - teljesen megsüketülve és egy agyvérzést átvészelve - a náci megszállók és a Quisling-kormány mellé állt, ekkori írásait a náciizmus nyílt magasztalása, a hitleri ideológia szajkózása, antiszemitizmus jellemezte. A fasizmussal való azonosulásban odáig ment, hogy a Nobel-díjjal járó érmet elküldte Joseph Goebbelsnek, a német kormány propaganda miniszterének. Lelkes híve volt a náci hódító háborújának, gyűlölte a briteket és az amerikaiakat. A háború után a norvég Legfelsőbb Bíróság két és fél éves házi őrizet, vizsgálati fogság és elmeorvosi vizsgálat után pénzbírságra és teljes vagyonelkobzásra ítélte. Enyhítő körülményként figyelembe vették idős korát, továbbá hogy a megszállóknál többször is közbenjárt norvég halálraítéltek ügyében. Hamsun magányosan halt meg norholmi otthonában 1952. február 19-én.

A személye körüli vita a halála óta eltelt több mint fél évszázad alatt sem csitult, életének kerek évfordulói nagy megemlékezés nélkül múltak el, s egész mostanáig csak Hamarøyben működött egy kis társaság, amely évente Hamsun-napokat rendezett. Életének egy szakaszát film is feldolgozta, a Per Olov Enquist regényéből készült, Jan Troell rendezte 1996-os Hamsun, amelyben az idős író Max von Sydow személyesítette meg.

A kormányzat hivatalos bejelentése azonban lehettette a kedélyeket: szerintük az ünnepsorozat nem jelent állami bocsánatkérést, vagy a férfi világháborús tevékenységének tisztára mosását.

Hamsun emellett nem volt egyedül nézeteivel: a náccal PG Wodehouse és Carl Orff is együttműködött (az utóbbit a Fehér rózsza ellenállás mozgalomban való állítólagos részvétele miatt mentették fel a vádak alól), míg Ezra Pound amerikai költő Mussolinit isteníttette (amely miatt később elmeegógyintézetbe került).

[Magyarul megjelent műveinek listája itt olvasható](#)

mult-kor.hu, independent

Ajánló